

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ**

Голова приймальної комісії
Ректор _____ С.Ф. Марова
«12» березня 2020р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
З Географії**
для вступу на навчання на базі повної загальної середньої освіти
для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем
«БАКАЛАВР»

Затверджено на засіданні
приймальної комісії.
Протокол № 4 від 10.03. 2020р.

Програма вступного випробування з Географії для вступу на навчання на базі повної загальної середньої освіти для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр»

Укладачі

д.держ.упр, професор А.В. Стойка

к.е.н., доцент Є.С. Драгомірова

ст.викладач К.А. Горюнова

Завідувач кафедри

д.держ.упр, професор А.В. Стойка

Розглянуто та ухвалено на засіданні
кафедри туризму та логістики,
протокол № 5 від 20.12.2019 р.

Програму фахового вступного випробування з географії розроблено на основі чинної програми з географії для 6-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Мета фахового вступного випробування з географії: оцінити ступінь підготовленості абітурієнтів до навчання у вищих навчальних закладах. Завдання зовнішнього незалежного оцінювання з географії: визначити рівень набутих знань і вмінь; оцінити сформованість комплексного, просторового, соціально орієнтованого уявлення про Землю на основі краєзнавчого, регіонального та планетарного підходів; встановити здатність застосовувати географічні знання та набуті вміння для аналізу природних, суспільних і господарських процесів, подій, явищ; встановити ступінь сформованості географічних компетенцій, географічної культури.

I. ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

1.1. Географія як наука, розвиток географічних досліджень.

Об'єкт та предмет вивчення географії. Місце географічних дисциплін у системі наук. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Сучасні географічні дослідження та їх значення

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати об'єкт та предмет вивчення географії, місце географічних дисциплін у системі наук. Розрізняти методи географічних досліджень. Порівнювати та виділяти відмінності між джерелами географічних знань. Аналізувати географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Оцінювати значення географічних відкриттів і досліджень у минулому і тепер.

1.2. Літосфера та рельєф

Внутрішня будова Землі. Поняття «літосфера», «літосферна плита». Внутрішні процеси в літосфері. Походження материків і океанів. Геологічне літочислення, геологічний вік. Типи земної кори та гірські породи і мінерали, що її складають. Корисні копалини. Вулкани та землетруси, райони їх поширення. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Форми земної поверхні: рівнини, гори і нагір'я. Особливості рельєфу річкових долин, озерних улоговин. Рельєф дна Світового океану. Острови та півострови. Розчленованість берегової лінії. Значення рельєфу в господарській діяльності людини.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати внутрішню будову Землі, особливості руху літосферних плит, будову материкової та океанічної земної кори. Визначати на карті сейсмічні пояси, різні форми поверхні суходолу та океанічного дна, їх географічне положення висоту і вік. Пояснювати вплив внутрішніх і зовнішніх процесів літосфери на формування рельєфу, закономірності розміщення родовищ корисних копалин. Оцінювати значення надр і рельєфу в житті та господарській діяльності людини, вплив на їх зміни.

II. ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ

2.1. Материками

Поняття «материк» і «частина світу». Характеристика материків: Євразія, Північна Америка, Південна Америка, Африка, Австралія, Антарктида (за типовим планом: фізико-географічне положення; історія відкриття і дослідження; природні умови, природні ресурси, їхнє використання та охорона; великі природні регіони; населення і політична карта).

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати алгоритм характеристики географічного положення материків, приклади форм поверхні, типів клімату, внутрішніх вод, ґрунтів, рослинного та тваринного світу. Визначати за описом дослідження та освоєння частин світу, характерні риси природи материків, загальні риси населення, особливості розвитку господарства найбільших держав материків; за картою найбільші форми поверхні і корисні копалини, розміщення кліматичних поясів і областей на материках, розрізняти гідрологічні об'єкти. Порівнювати природні зони. Оцінювати основні екологічні проблеми материків та шляхи їх вирішення.

2.2. Океани

Тихий, Атлантичний, Індійський, Північний Льодовий (фізико-географічне положення, дослідження, природні умови і ресурси, їх використання та охорона).

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати географічне положення, характерні риси природи океанів, зміст їх географічних досліджень. Визначати особливості рельєфу дна та характерні риси клімату, морських течій океанів. Порівнювати властивості водних мас різних частин Світового океану. Виділяти своєрідність органічного світу, багатства океану, джерела й шляхи забруднення океанічних вод. Оцінювати значення океанів для господарської діяльності людини, екологічні проблеми та міжнародне співробітництво у їх вирішенні.

III. Географія України

3.1. Україна та її географічні дослідження

3.1. Географічне положення, формування території України, природні умови і ресурси.

Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення, кордони. Місце України на політичній та економічній карті світу. Господарська оцінка економіко - географічного положення.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати розміри держави, країни з якими Україна має кордони, як формувалася територія України, причини територіальних змін України в минулому та сучасний адміністративно-територіальний устрій. Аналізувати фізико-географічне та економіко-географічне положення території України, його особливості в Європі та світі. Вміти визначати координати крайніх точок, місцевий час у різних

регіонах України, характеризувати поясний та літній час, узгоджувати київський час із часом в інших годинних поясах. Знати видатних учених, дослідників території України. Розрізняти за характеристикою періоди географічного вивчення території України. Аналізувати роль географічних досліджень учених організацій, установ у пізнанні й розвитку власної держави та світу. Оцінювати джерела географічної інформації про Україну

3.2. Природні умови і ресурси України

3.2.1. Кліматичні умови та ресурси.

Основні кліматотвірні чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас. Розподіл температури повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату. Причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Кліматичні ресурси. Прогноз погоди. Синоптична карта

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: Знати основні кліматотвірні чинники та кліматичні показники. Аналізувати розподіл по території та річний хід кліматичних показників і кліматичних ресурсів України. причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Давати господарську оцінку кліматичним умовам і ресурсам України.

3.2.2. Внутрішні води та водні ресурси

Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річкові басейни. Канали. Озера і водосховища. Підземні води. Болота, їх типи і поширення. Несприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорони.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати основні річкові системи, найбільші озера, канали та водосховища на території України, їх розміщення на карті. Розрізняти за характеристиками гідрологічні особливості річок, озер, боліт, водосховищ і підземних вод України, ресурси та екологічні проблеми поверхневих і підземних вод. Пояснювати закономірності в розподілі поверхневих та підземних вод на території України, наслідки дії несприятливих процесів, викликаних водними об'єктами в Україні, та шляхи протистояння їм. Встановлювати зв'язок гідрологічного режиму водних об'єктів з кліматичними умовами, геологічною будовою та рельєфом.

3.2.3 Природні комплекси України

Умови розвитку й характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення. Господарська характеристика природних комплексів, проблеми використання й охорони. Українські Карпати. Кримські гори. Господарська характеристика природних комплексів, проблеми використання й охорони.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати одиниці фізико-географічного районування. Розрізняти особливості взаємодії компонентів природи в ландшафтах та їх класифікацію. Аналізувати схему фізико-географічного районування. Оцінювати наукове і практичне значення фізико-географічного районування території України. Аналізувати взаємозв'язки між компонентами в межах кожної природної зони, розміщення їх на карті. Порівнювати зональні природні комплекси України за типовим планом. Оцінювати природно-ресурсний потенціал природних зон.

3.2.4. Використання природних умов і ресурсів та їх охорона

Геоecологічна ситуація. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив геоecологічної ситуації на населення. Класифікація природних ресурсів. Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. Категорії природно - заповідного фонду. Природоохоронні комплекси. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати поняття «геоecологічна ситуація», законодавчі акти що відображають екологічну ситуацію. Аналізувати зміну природних компонентів під впливом господарської діяльності людини та вплив геоecологічної ситуації на людину. Знати класифікацію природних ресурсів. Розрізняти основні природно-заповідні об'єкти та їх територіальну структуру. Аналізувати зміст і організацію моніторингу навколишнього середовища. Оцінювати шляхи використання й охорони природних умов і ресурсів, створення національної екомережі.

3.2.5. Населення України

Заселення території України. Кількість, розміщення, статева і вікова структура населення. Територіальні чинники розміщення та густоти населення. Природні й економічні умови, які впливають на основні показники розміщення населення. Природний рух населення. Демографічна ситуація. Поняття «депопуляція». Економічна криза і демографічна політика. Міграція населення, її види та причини. Українська діаспора та причини її виникнення.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати країни з найбільшою українською діаспорою. Характеризувати процес заселення території України в минулому. Аналізувати причини зміни кількості та нерівномірного розміщення населення в різні історичні періоди, міграції та їх види; карту густоти населення, діаграми статевої і вікової структури населення. Визначати зміст понять «природний приріст населення», «природний рух», «депопуляція», «еміграція», «імміграція», «діаспора». Розраховувати природний приріст, сальдо міграцій.

3.2.6. Господарство України

Поняття «господарство» і формування національного господарського комплексу. Основні риси структури господарства. Міжгалузеві комплекси. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації господарства. Поняття «господарство» і формування національного господарського комплексу.

Основні риси структури господарства. Міжгалузеві комплекси. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації господарства. Загальна характеристика розвитку та розміщення промисловості.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: Знати зміст понять «господарство», «галузь», «виробнича сфера», «невиробнича сфера», «міжгалузевий комплекс», «валовий внутрішній продукт», «валовий національний продукт», «національний доход». Розрізняти форми суспільної організації виробництва. Визначати галузеву і територіальну структуру господарства. Аналізувати показники економічного розвитку країни. Оцінювати зміни, що відбуваються в галузевій і територіальній структурі господарства України на сучасному етапі. Знати галузевий склад, структуру галузей, найбільші підприємства, їх типи і проблеми функціонування. Визначати сировинну базу, принципи та фактори розміщення галузей. Аналізувати статистичні дані розвитку галузей промисловості. Визначати за картою основні райони та найбільші центри галузей промисловості, схеми внутрішньогалузевих і міжгалузевих зв'язків. Оцінювати, користуючись конкретними даними, значення галузей у господарстві України, задоволенні матеріальних і духовних потреб населення, конкурентоспроможність на внутрішньому і світовому ринках, наслідки впливу промисловості на довкілля, проблеми та перспективи розвитку.

3.2.7. Економіко-географічні райони України

Географічний поділ праці й економічне районування . Донецький , Придніпровський, Північно-Східний, Столичний , Центральний, Причорноморський, Подільський, Північно-Західний, Карпатський райони (коротка економіко-географічна характеристика).

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати зміст поняття «економічний район», економічні райони та їх склад. Розрізняти економічні райони по характеристиці за алгоритмом та їхньою спеціалізацією. Аналізувати причини й наслідки господарських відмінностей різних районів України.

IV. Економічна і соціальна географія світу

4.1. Сучасна політична карта світу

Етапи формування політичної карти світу. Типологія країн. Показники, що визначають рівень економічного розвитку країн. Форми правління й адміністративно-територіальний устрій країн. Політична карта Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії й Океанії. Міжнародні організації.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати зміст понять «країна», «держава», «залежна країна» та їх відмінності, етапи формування політичної карти світу, розміщення на карті держав світу та їхніх столиць. Розрізняти основні форми державного устрою та правління країн світу. Аналізувати особливості сучасної соціально-економічної типології та регіонального поділу країн світу. Оцінювати політико-географічне положення країн, роль міжнародних організацій для узгодження діяльності громадських і державних структур різних країн.

4.2. Населення

Кількість населення світу та його динаміка. Природний рух населення та його відтворення. Демографічна політика. Статевий і віковий склад населення. Етнічний (національний) склад населення. Найчисленніші народи і мовні сім'ї. Релігії народів світу. Нерівномірність розміщення населення на Землі. Процеси урбанізації. Міське і сільське населення світу. Агломерації, мегалополіси. Міграційні процеси. Трудові ресурси та зайнятість населення в різних сферах господарства країн та регіонів світу.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати кількість населення світу і найбільших країн та його густоту в окремих регіонах, розміщення на карті найбільших мегалополісів світу. Розрізняти сутність понять «демографічна політика», «демографічний вибух», «псевдоурбанізація», «урбанізація», «плем'я», «етнос», «нація», «народ», «народність». Встановлювати причини нерівномірного розміщення населення, типи відтворення населення, особливості вікового та статевого складу населення, напрями основних міграційних потоків, структуру зайнятості населення та відмінність її за регіонами. Порівнювати структуру зайнятості населення в основних сферах господарства країн та регіонах світу. Аналізувати за діаграмами та картографічними показниками населення світу, проблеми зайнятості.

4.3. Географія світових природних ресурсів

Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи. Природні ресурси світу: мінеральні, водні, земельні, лісові, рекреаційні, Світового океану. Ресурсозабезпеченість і ресурсозбереження.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати класифікацію природних ресурсів. Розрізняти поняття «географічне середовище» та «навколишнє середовище», «антропосфера», «природокористування», «ресурсозабезпеченість». Аналізувати співвідношення ресурсозабезпеченості в окремих регіонах та країнах світу.

4.4. Світове господарство.

Світове господарство. Поняття «міжнародний географічний поділ праці», «світове господарство». Спеціалізація і кооперування, інтеграція країн світу. Світове господарство в період науково-технічної революції (НТР), основні риси НТР. Вплив НТР на галузеву структуру та розміщення господарства. Географія промисловості. Структура промисловості. Світова паливно-енергетична система. Географія вугільної, нафтової і газової промисловості. Електроенергетика світу. Чорна і кольорова металургія, основні райони розміщення металургійного виробництва. Машинобудування, його структура і географія основних галузей. Хімічна промисловість, лісова і деревообробна, легка, харчова промисловість. Географія сільського господарства. Галузева структура. Особливості розміщення галузей рослинництва і тваринництва. Географія транспорту. Значення і місце в світовому господарстві. Розвиток та розміщення найважливіших видів транспорту: залізничного, автомобільного,

водного, повітряного. Міжнародні економічні зв'язки. Суть та основні форми економічного співробітництва. Міжнародний туризм та його різновиди.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати етапи формування світового господарства, зміст поняття «міжнародний географічний поділ праці», основні форми міжнародних економічних відносин. Розрізняти основні райони розміщення провідних галузей промисловості; головні сільськогосподарські райони світу, транспортні система світу. Визначати вплив НТР на галузеву структуру та територіальну організацію виробництва. Аналізувати розміщення провідних галузей промисловості світу; наслідки економічних відносин між країнами та групами країн світу. Оцінювати значення транспорту для розвитку світового господарства, сучасні тенденції розвитку світового господарства та взаємовідносини між країнами.

4.5. Регіони та країни світу

Економіко- і соціально - географічна характеристика регіонів та окремих держав (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови і ресурси; населення і трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, основні його види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності) Загальна характеристика країн Європи. Країни Західної Європи. Німеччина. Великобританія. Франція. Італія. Країни Центральної та Східної Європи. Польща, Білорусь, Росія.

Предметні вміння і способи навчальної діяльності: знати склад регіону, особливості розміщення та формування населення країн та регіонів, урбанізаційні процеси. Визначати галузеву структуру господарства країн певного регіону. Розпізнавати країни за характеристикою по типовому алгоритму комплексної економіко-географічної характеристики країн. Робити висновки про причини економічного розвитку або спаду різних регіонів та країн. Оцінювати значення зв'язків України з державами – сусідами.

Література

1. Бойко В.М. Географія : підручник для 6 кл. загальноосвітн. навч. заклад. / В.М. Бойко, С.В. Міхелі. – Харків : «Сиция», 2014. – 256 с.
2. Гілецький Й.Р. Географія : підручник для 8 кл. загальноосвітн. навч. заклад / Й.Р. Гілецький, Р.Д. Чобан, М.І. Сеньків та ін. – Київ : ТОВ «Астон», 2015 – 300 с.
3. Масляк П.О. Географія : підручник для 7 кл. загальноосвітн. навч. заклад / П.О. Масляк, С. Л. Капіруліна. – Кам'янець – Подільський, 2016 – 304 с.
4. Пестушко В. Ю. Географія 8 клас / Пестушко В. Ю., Г. Ш. Уварова, – Київ : Генеза, 2016 р. – 272 с.
5. Пестушко В. Ю. Географія 10 клас / Пестушко В. Ю., Г. Ш. Уварова, – Київ : Генеза, 2010 р. – 307 с.

6. Пестушко В. Ю. Географія 11 клас / В. Ю. Пестушко, Уварова Г. Ш. – Київ : Генеза, 2010 р. – 307 с.
7. Стадник О.Г. Відкриття і дослідження океанів [Текст] / О.Г. Стадник. – Харків: Видавнича група «Основа», 2011. – 96 с. – (Бібліотека журналу «Географія». Вип. 1 (85)).
8. Стадник О.Г. Географія населення з основами демографії [Текст] / О.Г. Стадник. – Харків: Видавнича група «Основа», 2009. – 112 с.: іл., табл. – (Бібліотека журналу «Географія». Вип. 8 (68)).
9. Стадник О.Г. Економічна географія України: Матеріали до уроків: Посібник для вчителя й учнів. 9 клас [Текст] / О.Г. Стадник. – Харків: Видавнича група «Основа», 2008. – 96 с.: іл. – (Бібліотека журналу «Географія»).
10. Стадник О.Г. Соціально-економічна географія світу: Посібник для вчителя. 10 клас [Текст] / О.Г. Стадник. – Харків: Видавнича група «Основа», 2010. – 127 с. – (Бібліотека журналу «Географія». Вип. 9 (81)).
11. Харченко А.А. Урок географії в 6 класі: Викладання блоками: Посібник для вчителя [Текст] / А.А. Харченко, І.М. Харченко. – Харків: Видавнича група «Основа», 2007. – 176 с. – (Бібліотека журналу «Географія». Вип. 10 (46)).
12. Шквара Т.В. Загадки Землі у детективних справах Шеллі Холмс: Матеріали до уроків 6–7 класів [Текст] / Т.В. Шквара. – Харків: Видавнича група «Основа», 2010. – 112 с. – (Бібліотека журналу «Географія». Вип. 7 (79)).
13. Штирка О.О. Географія країн-членів Європейського Союзу: Факультативний курс [Текст] / О.О. Штирка. – Харків: Видавнича група «Основа»: ПП «Триада+», 2007. – 192 с. – (Бібліотека журналу «Географія». Вип. 11 (47)).

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
2. «Про туризм» : Закон України від 15.09.1995 р. № 325/95-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
3. «Про захист прав споживачів» : Закон України від 12.05.1991 р. Постанова ВР України № 30. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
4. «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» : Закон України // Постанова ВР України № 3858-12 від 21.01.1994 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>.
5. «Про охорону культурної спадщини» : Закон України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 39, ст.333. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1805-14>.
6. «Про природно-заповідний фонд України» : Закон України / Постанова ВР № 2457-ХІІ ([2457-12](#)) від 16.06.92, ВВР, 1992, N 34, ст.503

[Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-12>

7. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року // Розпорядження КМУ від 16 березня 2017 р. N 168-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170168.html

8. «Про порядок видачі суб'єктам підприємництва спеціальних дозволів (ліцензій) на діяльність, пов'язану з наданням туристичних послуг» : Інструкція Державного комітету України по туризму від 27 липня 1994р. № 79. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0178-94>